

LESID ÚR HEIMILDUM Á GAGNRÝNINN HÁTT

Helsti styrkleiki netsins er að sama skapi mesti veikleiki hans. Netid gerir öllum, háum sem lágum, kleift að láta rödd sína heyrast en ósannar og afskræmdar fréttir ná á hinn bóginn einnig útbreiðslu um allan heim, án nokkurrar ritskoðunar. Fjölmiðlar etja kappi um lesendur og útbreiðslu og eiga þannig stóran þátt í að skapa vandann. Við ætlum hér að reyna að ráða bót á vandanum með örstuttum leiðbeiningum um hvernig lesa megi fréttastauminn með gagnrýnum augum.

FYRIRSÖGNIN HLJÓMAR OF VEL TIL AÐ VERA SÖNN

1 Aldur er margslungið fyrirbærli sem felur í sér ótalmörg ferli í líkamanum, m.a. uppsöfnun úrgangsefna í frumunum og breytingar á DNA, og fyrir vikið er afar ósennilegt að efni úr einni plöntu nægi til að hefta þau öll. Sannleikanum er sennilega hagrætt eilltið í fyrirsögninni og því borgar sig að lesa áfram til að kanna hvort greinin veiti frekari upplýsingar um málið.

Í GREININNI ER TILGREINT HVADAN UPPLÝSINGARNAR Í HENNI STAFA

4 Mikilvægt er að tilgreina heimildir rannsóknanna því þannig gefst lesandanum kostur á að ganga úr skugga um hvort rannsakandinn er trúverðugur eður ei. Þá er einnig hægt að sjá hvort aðrir fréttamiðlar hafa fjallað um sömu rannsóknir. Ef aðrir hafa túlkað tilraunina á allt annan hátt væri hugsanlega ráðlegt að leita að upphaflegu vísindagreininni ellegar kanna hvort vísindamaðurinn hefur tjáð sig sjálfur um niðurstöður rannsókna sinna.

NIÐURSTÖÐUR BYGGJA Á VEIKUM GRUNNI

5 Vísindamenn styðjast að öllu jöfnu við vel skilgreindar tölfræðiformúlur ef ætluin er t.d. að reikna út hvort munurinn á öldrunarferli tveggja tilraunahópa á rætur að rekja til wasabi-neyslu ellegar er tilviljunum háður. Formúlurnar taka með í reikninginn einstaka mælingar tilraunarinnar, fjölda þátttakenda í henni og frávik milli einstaklinganna. Mjög sennilega er ekki unnt að sanna að wasabi hafi áhrif á öldrun með aðeins níu þátttakendum.

GREININ Á RÆTUR AÐ REKJA TIL ÓHLUTDRÆGS, VIÐURKENNDS FJÖLMÍÐILS

2 Ef marka má rannsókn sem gerð var tekur um helmingur Bandaríkjamanna ekki eftir því hvaða fjölmiðlar eru að baki fréttum sem þeir lesa á samfélagsmiðlum. Þessar tölur valda áhyggjum því margir fjölmiðlar eru litlaðir af stjórnmálaskoðunum ellegar þá skortir nægilega þekkingu. Því skyldi ætíð kanna hverjir standa að baki fréttum til að ganga úr skugga um trúverðugleika þeirra.

FULLYRÐINGARNAR Í GREININNI ERU ALVEG POTTÞÉTTAR

3 Jafnvel vel unnin tilraun getur einungis rökstutt kenningu og ekki sannað hana, því allar gerðir vísindalegra aðferða fela í sér veikleika og slíkt ætti að koma fram í greininni. Tiltækin áhrif efnis hjá einkum hópi tilraunþátttakenda munu heldur aldrei koma fram í öllu fólki. Erfðir og umhverfi hafa þau áhrif að ólíkir einstaklingar bregðast við efninu á mismunandi hátt.

AÐFERÐUM VÍSINDAMANNANNA ER LÝST

6 Þegar aðferð tilraunarinnar er lýst í greininni gefst lesandanum kostur á að ganga úr skugga um hvort tilraunin í raun geti sannað það sem vísindamennirnir staðhæfa. Litningaendar styttest að öllu jöfnu með aldrinum og sú þróun virðist vera mikilvægur hluti af öldrunarferlinu. Fyrir vikið var mæling litningaenda ekki slæmur valkostur í þessu samhengi.

AÐRIR VÍSINDAMENN HÖFÐU EKKI KYNNT SÉR NIÐURSTÖÐURNAR

7 Hópur hæfra og óháðra sérfræðinga skyldi fara yfir tilraunaaðferðir vísindamannanna, útkomur þeirra og niðurstöður, áður en vísindagreinin er gefin út. Þetta ferli sem nefnist jafningjarýni, á sér ætíð stað með greinar sem eru birtar í vísindatímaritum. Þetta er á hinn bóginn ekki til siðs ef grein birtist á heimasíðu vísindamanns.

